

Kannanotto 16.4.2021

Kulttuurialojen ammattijärjestöt: Koronapandemian riepottelema ala tarvitsee tukea ja rakenteellisia muutoksia

Kulttuuri- ja tapahtuma-ala on joutunut koronapandemian aikana valtion pitkäaikaisten rajoitustoimien kohteeksi, ja alan toiminta on ollut laajasti keskeytettynä yli vuoden ajan. Kriisi on tuonut räikeällä tavalla esiin eriarvoisuuden paitsi eri alojen myös eri työnteonmuotojen välillä. Vaikeasta vuodesta huolimatta on tärkeää katsoa eteenpäin. Miten selviämme kriisistä, joka on jo nyt ajanut osan edustamiemme alojen ammattilaisista vaihtamaan alaa? Miten varmistamme, että Suomessa on monipuolista ja ammattimaista taidetta, kulttuuria ja tapahtumia myös koronakriisin jälkeen?

Suomessa tuntuu olevan yhä vielä vallalla käsitys, että taide- ja kulttuurialat olisivat marginaalinen tekijä kansantaloudessa. Taide- ja kulttuuriala on kuitenkin kokoluokaltaan yhtä merkittävä kuin matkailu- tai ravintola-ala. Sitä voi verrata moneen teollisuudenalaan. Luova ala tuottaa taloudellista kasvua, sivistystä ja hyvinvointia suomalaiselle yhteiskunnalle. Luova ala on lisäksi kasvava toimiala. Sen työpaikkojen määrä on lisääntynyt Tilastokeskuksen mukaan 20,1 % viimeisten kymmenen vuoden aikana.

Me alan ammattijärjestöt, Taide- ja kulttuurialoja edustavat ammattijärjestöt Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto, Taide- ja kulttuurialan ammattijärjestö TAKU, Muusikkojen liitto, Näyttelijäliitto ja Suomen Journalistiliitto, muistutamme, että ala tarvitsee tukea. Kriisin tuomat rakenteelliset epäkohdat kaipaavat pikaisia ratkaisuja nyt – ei joskus myöhemmin, tulevilla vaalikausilla.

Kulttuuria tulee elvyttää reilulla kädellä

Suomi käyttää kaksi prosenttia EU:n elvytyspaketista kulttuuriin ja luoville aloille. Organisaatioille on jo kompensoitu lipputulosten menetyksiä sekä tapahtumille valmisteltu takuutukea. Nämä kaikki ovat hyviä uutisia, mutta eivät vielä riitä yli vuoden seisahtuneena olleen alan jaloilleen nostamiseksi.

Ammattijärjestöinä haluamme muistuttaa, etteivät mitkään tiedossa olevista elvytystoimista valu vielä freelancereille ja muille itsensätyöllistäjille, joita iso osa alan ammattilaisista on. Freelancereiden töitä alettiin heti koronan alettua perua ja siirtää. Vaikka rajoituksia jossakin vaiheessa puretaan, työllistyvät freelancerit viimeisinä. Esityksiä ja tapahtumia rakennetaan oletettavasti vielä pitkään mahdollisimman pienin kustannuksin ja pienellä henkilömäärällä. Freelancereille on tänä keväänä osoitettu pieni apurahamuotoinen erityistuki, joka on kuitenkin jäämässä aivan liian pieneksi suhteutettuna todellisiin menetyksiin.

Tuki tulee keskittää sellaisille kulttuuri- ja taidealan ammattilaisille, joiden pääasiallisen toimentulolähteen koronakriisi on estänyt. Kriteereistä keskeisimpänä tulee olla koronarajoituksista johtuvat menetykset ja tuki tulee jakaa aidosti kompensationsa menetyksistä, ei työsuunnitelmiin pohjautuvana apurahana.

Turvaverkot kuntoon: työsuhteen suojaa on laajennettava työlainsäädäntöä uudistamalla

Korona-aika on tuonut räikeästi esiin freelancereiden, monityöläisten, keikkatyöläisten ja muiden itsensätyöllistäjien heikon työmarkkina-aseman. Taustalla on laajempi työelämän kehitys, jossa työsuhteen asema on heikentynyt ilman, että yrittäjäasemaan siirtyneiden turvaa olisi samalla vastaavasti kehitetty.

Kauniista puheista ja lupauksista huolimatta suomalainen työttömyys- ja sosiaaliturva ei ole kriisivuoden aikana taipunut tukemaan näitä taide- ja kulttuurialalla yleisiä työntekemisen tapoja. Ongelma on ollut tiedossa pitkään. Aikapommi on nyt räjähtämässä käsiin.

Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmaan kirjattu tavoite ehkäistä työsuhteiden naamiointi tulee ripeästi viedä loppuun. Työsuhteen suojaa on lakia täsmentämällä laajennettava työsuhteen kaltaisissa olosuhteissa työtä tekeviin. Lainsäädännön muutos takaisi ryhmälle, jota nyt yhdistävät lähinnä pirstaleiset tulot, puutteellinen sosiaaliturva sekä heikko neuvotteluasema, työsuhteen kaltaisen suojan sekä työttömyys- ja sosiaaliturvan.

Palauttamalla itsensätyöllistäjät työoikeuden piiriin vältytään tulevaisuudessa nyt nähtäviltä yksilöllisiltä tragedioilta ja turvataan myös yhteiskunnan rahoituspohja. Osittaisten sosiaaliturvauudistusten sijaan on haettava ensisijassa työoikeudellista ratkaisua.

Itsensätyöllistäjien kollektiivista neuvotteluoikeutta on kehitettävä

On rohkeasti selvitettävä miten itsensätyöllistäjien kollektiivinen neuvotteluoikeus voisi tuoda selkeytystä tilanteeseen. Eurooppalainen kilpailuoikeus ei ole este sille, että ammattiliitot edustavat itsensätyöllistäjiä. Esimerkiksi Saksassa, Tanskassa ja Itävallassa tällaiset neuvottelut ovat jo nyt mahdollisia. Kollektiivinen neuvotteluoikeus on parhaillaan myös EU-komission työlistalla. Suomen on osaltaan edistettävä asiaa painokkaasti.

Raja työsuhteisen työnteon ja yrittäjyyden välillä on tehtävä selväksi. Sukkulointi näiden kahden työntekemisen välillä tuottaa tekijöiden sosiaaliturvaan kammottavia tuloksia. Tällainen ei ole kestävä.

Arpajaislain muutosten aiheuttamat menetykset on korvattava valtion budjettivaroista

Arpajaislain uudistus nostaa ratkaistavaksi taloudellisesti vaikean yhtälön: Veikkauksen rahapelituotoilla on tähän saakka tuettu laajasti yleishyödyllistä taiteen, kulttuurin, tieteen, urheilun, liikuntakasvatuksen ja nuorisotyön, terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä. Taiteen ja kulttuurin osuus on ollut rahanjaossa suurin eli yli viidesosa koko pelituotoista.

Muistutamme, että Veikkauksen rahapelituotoilla rahoitettavat yhdistykset ja kulttuurilaitokset ovat taide- ja kulttuurialan merkittäviä työllistäjiä. Rahoituksen laskulla olisi suoria vaikutuksia alan työllisyyteen. Lisäksi rahoituksen väheneminen vaikuttaisi taiteen ja tieteen apurahoihin. Kulttuurilaitokset synnyttävät alueellaan oman toimintansa ohella paljon muuta ansiotoimintaa mm. majoitus- ja ravintolapalveluiden käytön kautta, joten niiden määrärahojen lasku heijastuisi myös muita oheispalveluita vähentävästi.

Edellytämme, että valtio kantaa pelihaittojen vähentämiseen tähtäävien toimien yhteydessä vastuunsa sille kuuluvien tehtävien ja toimintojen rahoituksesta. Yleishyödyllinen kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotyö tulee tulevaisuudessa rahoittaa kokonaan valtion budjetista. Kyse on arvoista ja arvostuksesta. Jos pelitulojen menetyksiä ei nyt korvata budjettirahoituksella, uudistuksen yhteiskunnalliset hyödyt jäävät negatiivisiksi. Koronasta jo valtavasti kärsinyt taide- ja kulttuuriala ei kestä enää lisäleikkauksia.

Helsingissä 16. huhtikuuta 2021

Kulttuurialan ammattiliittojen neuvottelukunta